

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่ออยู่กับเบาหวาน อย่างพาสุก: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเอกชน กับงานด้านสาธารณสุข

ละเอียด แจ่มจันทร์*

บุญเดือน วัฒนกุล**

บทคัดย่อ

การจัดการโรคเบาหวานเพื่อให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้ที่เป็นเบาหวานต้องได้รับการสอนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลทั้งด้านโภชนาการ การออกกำลังกายและการใช้ยารักษา โดยจะต้องเรียนรู้เรื่องระดับน้ำตาลในเลือด การติดตามและการแปลผล เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งในด้านเวลา ชนิดและปริมาณอาหาร รวมทั้งด้านการออกกำลังกาย

โรงพยาบาลเทพารินทร์ เป็นสถาบันเอกชนต้นแบบด้านการส่งเสริมให้ผู้ป่วยจัดการเบาหวานด้วยตนเองด้วยกิจกรรมที่หลากหลายที่เรียกว่า 3C คือ Class Camp Club เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ โดยที่โรงพยาบาลฯ มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพเพื่อการดูแลผู้ป่วยเบาหวานอย่างทั่วถึง การสร้างภาคีความร่วมมือระดับชาติระหว่างรัฐ-เอกชน คือ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและกระทรวงสาธารณสุข การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดูแลเบาหวาน โดยเฉพาะเรื่องการดูแลเท้าแก่พยาบาลวิชาชีพ และแพทย์ เพื่อการดูแลผู้ป่วยแบบสหวิชาชีพ และการสร้างระบบการมีแพทย์ประจำตัวผู้ป่วยเบาหวานเพื่อให้การจัดการเบาหวานมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ลดภาวะแทรกซ้อนจากเบาหวานได้ นับเป็นการริเริ่มต้นแบบแนวทางปฏิบัติที่ดีที่จัดเป็นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาระบบบริการด้านสุขภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, การจัดการเบาหวาน, ความร่วมมือระหว่างรัฐ-เอกชน

Abstract Transforming Diabetes Self Management Education for living with Diabetes: A Story of How One Private Hospital Plays Bigger-Than-Itself Public Role

Laaid JamJan*, Boontuan Wattanakul**

*Saint Louis College, **Boromarajonani College of Nursing Chonburi

Diabetes management is an essential strategy for better accessible to qualified health care services. People with diabetes should have learned how they can live with diabetes by adjusting food intake, exercise, medication regulation, monitoring blood sugar and interpretation. Theptarin Hospital is a role model of public health that support people with diabetes for lifestyle modification through diabetes self-management education with varieties of activities of class, camp, and club. With public health concerns, Theptarin Hospital builds partnership with the National Health Security Office and the Ministry of Public Health to deliver diabetes case management and foot care education to nurses and physicians across country. Family doctor should be a doctor who gives holistic care for a patient with diabetes. These strategies propose that diabetes self-management education and multidisciplinary approach could prevent complication and better diabetes control. Theptarin Hospital has developed a good practice of transformative learning for better outcomes of diabetes management in Thailand.

Keyword: Transformative Learning, Diabetes Self-Management, Public-Private Partnership

*วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

**วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

บทนำ

คนไทยวัยกลางคนและวัยสูงอายุมีประสบการณ์การเป็นเบาหวานจำนวนมากจนดูเหมือนเป็นเรื่องปกติ รายงานสถิติและการวิจัยทางระบาดวิทยาพบว่า คนไทยที่เป็นเบาหวานนั้นมีจำนวนมากกว่า 3.5 ล้านคน^(1,2) จากการสำรวจผู้เป็นเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงระดับปกติพบสูงถึงร้อยละ 71.5 ในสภาวะที่มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงเรื้อรังทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนนั้น พบภาวะแทรกซ้อนทางไตร้อยละ 14.9, ทางตาร้อยละ 8.4, ที่เท้าร้อยละ 2.1 และในระบบหัวใจและหลอดเลือดร้อยละ 1.1 การดูแลโรคเบาหวานเพื่อลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนนั้น คือ ต้องควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงกับคนปกติมากที่สุด และในผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวานจำเป็นต้องป้องกันการเป็นโรคเบาหวาน ซึ่งทั่วโลกกำลังรณรงค์เรื่องการให้ความรู้และการป้องกันโรคเบาหวาน (Diabetes Education and Prevention)

การจัดการโรคเบาหวานในประเทศไทยมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในด้านการเข้าถึงการรักษาและคุณภาพของการรักษา มีการคัดกรองหาผู้ที่เป็นเบาหวานอย่างทั่วถึง ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานต้องควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติหรือใกล้เคียงปกติ และลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ สิ่งที่สำคัญคือการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข สร้างสมดุลระหว่างโภชนาการ การออกกำลังกายและการใช้ยารักษา โดยมีการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดอย่างสม่ำเสมอ คนไทยทุกคนควรรู้จักโรคเบาหวาน ตระหนักถึงปัญหาและภัยของโรคเบาหวาน รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคเบาหวาน หรือหากเป็นโรคเบาหวานแล้ว ก็รู้วิธีการดูแลรักษาอย่างเหมาะสมตั้งแต่ระยะเริ่มแรกและควบคุมให้ได้ตามเป้าหมาย จะช่วยลดอัตราความพิการ การเสียชีวิตที่เกิดจากโรคเบาหวาน แม้ว่าบริการสุขภาพจะมีการให้บริการด้านสุขศึกษาเกี่ยวกับเบาหวานแก่ผู้ที่เป็นเบาหวานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้ที่เป็นเบาหวานรู้หน้าที่ของตนเองในการจัดการเบาหวานได้อย่างทั่วถึง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอกรณีศึกษาของโรงพยาบาลเทพธารินทร์ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งใน

กรุงเทพฯ ในฐานะผู้บุกเบิกด้านการส่งเสริมให้ผู้ป่วยจัดการเบาหวานด้วยตนเอง จนเป็นองค์การภาคีความร่วมมือระดับชาติระหว่างรัฐ-เอกชน (คือ ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกระทรวงสาธารณสุข) ในการพัฒนาการดูแลรักษาเบาหวานแบบสหวิชาชีพ

บุกเบิกสู่การเปลี่ยนแปลง

โรงพยาบาลเทพธารินทร์ เป็นที่รู้จักในฐานะโรงพยาบาลเอกชนแห่งแรกของประเทศไทยที่เป็นต้นแบบการดูแลรักษาเบาหวานแบบครบวงจร โดยเน้นความสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เป็นเบาหวานให้สามารถดูแลตนเอง ควบคุมเบาหวานในชีวิตประจำวันตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการป้องกันโรคแทรกซ้อนของเบาหวาน⁽³⁾ เมื่อ 40 ปีที่แล้ววัฏจักรของการดูแลเบาหวานในประเทศไทยเป็นเพียงการมาพบแพทย์รับยา กลับบ้านและกลับมารับยาใหม่อีกครั้งเมื่อถึงเวลานัด วันเวียนเช่นนี้เรื่อยไป ผู้เป็นเบาหวานไม่ได้เรียนรู้การดูแลตนเอง แพทย์ไม่มีที่มงานและไม่มีเวลาที่จะให้ความรู้แก่คนไข้⁽⁴⁾

การดูแลเบาหวานที่ดี คือ การเรียนรู้เพื่อดูแลตนเอง การเรียนรู้ระดับน้ำตาลในเลือดและการติดตามความดันโลหิตพื้นฐาน นอกจากการใช้เครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือดและเครื่องวัดความดันโลหิตเป็นเครื่องมือประจำตัวและเรียนรู้การแปลผลเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ปรับเวลา ชนิดและปริมาณอาหาร และปรับการออกกำลังกายแล้ว โรงพยาบาลเทพธารินทร์ริเริ่มกิจกรรมการจัดการเบาหวานด้วยตนเองเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน โดยผสมผสานกิจกรรมเข้ากับความรู้ทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ด้วยกิจกรรมหลักแบบ 3C คือ Class Camp Club

การจัดให้ผู้เป็นเบาหวานมาเข้าชั้นเรียน (Class) ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะผู้ที่เป็นเบาหวานยังไม่ให้ความสำคัญว่าการดูแลเบาหวานเป็นหน้าที่ของตนเอง หลังใช้เวลานานถึง 6 ปี จึงมีชั้นเรียนเบาหวานที่รวมกลุ่มผู้เป็นเบาหวาน เพื่อพูดคุยปัญหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งทำความรู้จักกันระหว่างผู้เป็นเบาหวานและทีมงาน เมื่อคุ้นเคยในชั้นเรียน

แล้วก็เข้าสู่การเข้าค่ายเบาหวาน 4 วัน (Camp) เพื่อพักผ่อนและประกอบกิจกรรมในค่ายที่เน้นการสื่อสารเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เรียนรู้การปฏิบัติทั้งเรื่องอาหาร ออกกำลังกาย ทำความรู้จักกันในหมู่สมาชิก ต่อจากนั้น คือ การสร้างชมรมผู้เป็นเบาหวาน (Club) เพื่อให้มีกัลยาณมิตร เพื่อนช่วยเพื่อน⁽⁵⁾

ด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ของโรงพยาบาลเทพ ธารินทร์ ในช่วงเวลา 14 ปี สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติจึงได้มอบภารกิจการสอนให้แก่โรงพยาบาลเทพธารินทร์ในการถ่ายทอดแนวคิด 3 C สู่บุคลากรในระบบบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ

สหวิชาชีพ: เริ่มต้นเป็นต้นแบบ

จากประสบการณ์การทำงานในด้านทำให้ความรู้เรื่องเบาหวาน แพทย์ไม่สามารถทำงานด้านการสาธารณสุขเช่นนี้ได้ อย่างสมบูรณ์แบบโดยลำพัง จำเป็นต้องมีทีมงานผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เทพธารินทร์สร้างทีมงานการดูแลผู้ที่เป็นเบาหวาน โดยเริ่มจากสร้างนักกำหนดอาหาร และพัฒนาอบรมให้บุคลากรวิชาชีพด้านสุขภาพต่างๆสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับเบาหวานโดยใช้ความเชี่ยวชาญตามวิชาชีพของตน เพื่อให้ทำงานร่วมกันระหว่างสหวิชาชีพได้ เป็นการแบ่งปันหน้าที่ระหว่างสาขาวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ที่เป็นเบาหวานได้รับการช่วยเหลือจนสามารถจัดการเบาหวานด้วยตนเอง นอกจากนี้ เทพธารินทร์ยังได้รณรงค์การทำงานแบบสหวิชาชีพในโรงพยาบาลต่างๆทั่วประเทศ โดยมีการจัดประกวดแนวทางปฏิบัติที่ดีของทีมเบาหวานแบบสหวิชาชีพทุกปี

ผู้เป็นเบาหวานจะพบกับทีมสหวิชาชีพที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ สร้างความรู้ความเข้าใจต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และการปรับการดำเนินชีวิตให้สมดุล โดยผู้เป็นเบาหวานต้องพบกับนักกำหนดอาหารก่อนมาพบแพทย์ ในช่วงเริ่มต้นจึงเป็นเรื่องแปลกใหม่ เพราะการยอมรับนักกำหนดอาหารให้ร่วมทีมดูแลหรือการอ่านชาร์ตของผู้ป่วยเป็นเหมือนของต้องห้ามสำหรับพยาบาลยุคนั้น นักกำหนดอาหารทำหน้าที่คล้ายแพทย์⁽⁶⁾ คือเป็นผู้ให้คำแนะนำเรื่องอาหารและกำหนดชนิดและปริมาณอาหารที่ควรรับประทานสำหรับผู้ป่วย

แต่ละราย ซึ่งต้องทำงานร่วมกับแพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ และผู้ป่วย จนกระทั่งได้รับการยอมรับว่านักกำหนดอาหารมีความสำคัญและเป็นที่ต้องการของทีมดูแลผู้ป่วยเบาหวาน จึงเกิดความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยมหิดลเปิดหลักสูตรด้านอาหารระดับปริญญาโท และเทพธารินทร์สนับสนุนทุนการศึกษาให้ผู้เรียนระดับปริญญาตรีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหลายรุ่น⁽⁴⁾

ป้องกันโรค: มุ่งมั่นเพื่ออุดมการณ์

แม้จะเริ่มต้นด้วยเป้าหมายการป้องกันโรคแทรกซ้อนจากเบาหวาน แต่ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันไม่ให้เกิดโรคเบาหวานจึงนำไปสู่การริเริ่มรณรงค์เรื่องการปรับวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ มีการก่อสร้างอาคาร Lifestyle Building และคำขวัญ "Lifestyle for Disease Prevention" หรือ "สมดุลชีวิต...ด้วยวิถีพอเพียง"

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เทพ หิมะทองคำ กล่าวไว้ว่า "ร่างกายและจิตใจ มีความสัมพันธ์กัน เมื่อมาพบแพทย์ควรมีความสุขกายสุขใจเพิ่มขึ้น การมีแพทย์ประจำตัวจึงเป็นทางหนึ่งในการมองภาพการรักษาแบบองค์รวม พยาบาลทำหน้าที่วิทยากรเบาหวานให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม มีการประเมินผลระยะของเบาหวานเพื่อวางแผนการดูแลรณรงค์การตรวจระดับน้ำตาลในเลือดหลังอาหาร การปรับวิถีชีวิตเพื่อป้องกันโรคอย่างง่ายทำเองได้ที่บ้าน ผสมผสานกายใจอย่างสมดุล"⁽⁷⁾

"มีดีเฮลท์โซลูชั่นคลับ" เป็นศูนย์ออกกำลังกายทันสมัย เพื่อสร้างนิสัยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอที่ผู้รับบริการเลือกบริการหรือเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างหลากหลาย โดยมีนักวิชาชีพด้านออกกำลังกายเป็นผู้ให้คำแนะนำ

"Be Mo Program" เป็นบริการนอกสถานที่สำหรับบุคคลหรือกลุ่มที่สนใจค้นหาสุขภาพปรับพฤติกรรมด้านอาหารและออกกำลังกาย สาระความรู้ตามหลักการของ Behavior Modification หรือเพื่อให้จำได้ง่ายด้วยคำว่า "Be-Mo" เทพธารินทร์จึงมิได้ทำหน้าที่โรงพยาบาลเท่านั้น แต่

ยังนำความรู้ ความชำนาญมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากแนวคิดป้องกันโรคซึ่งเป็นการลงทุนระยะยาวเพื่อให้เกิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

การดูแลเท้า : จากความชำนาญสู่การขยายผลระดับชาติ

โรงพยาบาลเทพธารินทร์ ริเริ่มการดูแลเท้าผู้เป็นเบาหวานมานานกว่า 20 ปี ในปีพ.ศ.2536 ได้เริ่มนำการผ่าตัดต่อเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงเท้าทำให้แผลเบาหวานหาย และลดการถูกตัดเท้าได้มากกว่า 90% หลังจากมีการก่อตั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้มีความร่วมมือในระดับชาติระหว่างรัฐ-เอกชน (Public-Private Partnership) โดย สปสช. และกระทรวงสาธารณสุข ได้มอบหมายให้ทีมงานของเทพธารินทร์รับหน้าที่จัดการอบรมพยาบาลวิชาชีพ แพทย์ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของเท้าผู้เป็นเบาหวานและมีความสามารถในการประเมินและป้องกันแผลที่เท้าซึ่งเป็นภาวะแทรกซ้อนสำคัญ โดยมีพยาบาลจำนวนมากในกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับการอบรมการดูแลเท้าภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว

รองเท้าเป็นส่วนสำคัญของการรักษาโดยเฉพาะเมื่อมีอาการเท้าชา ควรเลือกรองเท้าที่เหมาะสมกับรูปเท้า และมีผู้เชี่ยวชาญคอยช่วยเหลือในการปรับพื้นรองเท้าและจุดรับน้ำหนักให้เหมาะสมกับรูปเท้า การสั่งรองเท้านำเข้าจากต่างประเทศยังมีราคาสูง เทพธารินทร์สร้างความร่วมมือกับโรงพยาบาลราชประชาสมาสัย ซึ่งมีความชำนาญในการผลิตรองเท้าสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และพัฒนาต่อยอดการผลิตรองเท้าสำหรับผู้เป็นเบาหวานซึ่งยังผลิตได้ไม่มากนัก จึงต้องแสวงหาผู้ผลิตรองเท้าภายในประเทศต่อไป เทพธารินทร์จึงสนับสนุนต้นแบบของเครื่องมือและอุปกรณ์ตัดรองเท้า⁽⁸⁾ ขนาดเล็กเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมการตัดรองเท้าสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวท่านเอง

การถ่ายทอดความรู้และทักษะในการดูแลป้องกันแผลที่เท้าด้วยการจัดอบรมพยาบาลทั่วประเทศ ตลอดจนการอบรมแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลเท้าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผ่าตัดหลอดเลือด จะมีคุณค่าและประโยชน์ต่อประชาชน

ในทุกภูมิภาคของประเทศและเป็นคุณภาพการต่อระบบบริการสาธารณสุขของไทย⁽⁸⁾ ทั้งนี้ สปสช. ได้ตั้งเป้าหมายลดจำนวนผู้เป็นเบาหวานที่ถูกตัดเท้าให้ต่ำกว่า 40% ใน 5 ปีข้างหน้า

ความสำเร็จ: ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เทพ หิมะทองคำ ผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลเทพธารินทร์ เป็นแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่อมไร้ท่อโดยจบการศึกษาจาก Harvard University สหรัฐอเมริกา เข้ารับราชการที่โรงพยาบาลรามาธิบดีและได้รับตำแหน่งทางวิชาการเป็นศาสตราจารย์หลังการรับราชการเพียง 10 ปี เป็นผู้นำเทคโนโลยีทางการแพทย์เข้ามาใช้ในการวินิจฉัยโรคจากต่อมไร้ท่อ คือ Radioimmunoassay ทำให้การรักษาโรคไทรอยด์และเบาหวานก้าวหน้าอย่างมาก ก่อนการตัดสินใจลาออกจากราชการมาสร้างโรงพยาบาลเทพธารินทร์เพื่อทำงานตามอุดมการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน

การสร้างระบบการดูแลรักษาผู้เป็นเบาหวานจนเป็นต้นแบบให้กับระบบบริการหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศรวมทั้งต่างประเทศ นับเป็นผลงานที่ทำให้โรงพยาบาลเทพธารินทร์ก้าวสู่ความสำเร็จตามความฝันของผู้ก่อตั้ง ศาสตราจารย์ นายแพทย์เทพ หิมะทองคำ เขียนไว้ในหนังสือ “เทพ (ไม่) หวาน” กล่าวถึงปรัชญาที่ยึดมั่นไว้ว่า

“Start by doing what’s necessary, then do what’s possible and suddenly you are doing the impossible”
St. Francis of Assisi

หนังสือดังกล่าวเล่าถึงความสนใจคนไข้เบาหวานที่มารักษาที่โรงพยาบาลรามาธิบดีซึ่งมักเสียชีวิตจากโรคแทรกซ้อน จึงตั้งใจจะนำความรู้ที่ได้เรียนมาแก้ปัญหาโดยสอนผู้เป็นเบาหวานให้ดูแลตัวเองได้ ซึ่งต้องใช้ทีมสหสาขาวิชาชีพ (Multidisciplinary team) แต่ในช่วงเวลานั้นยังไม่มีการผลิตนักวิชาชีพที่จะเป็นทีมดูแลผู้เป็นเบาหวานได้ จึงได้ลาออกจากราชการและตั้งคลินิก “เทพธารินทร์ศูนย์เบาหวานและไทรอยด์” ขึ้นในปี พ.ศ.2516

จากปรัชญาของ St. Francis of Assisi เริ่มจากการพิจารณาว่า “What’s necessary” คือการพัฒนาทางด้าน

ไทรอยด์ในช่วงเวลานั้นเป็นความต้องการของประเทศ “What’s possible” คือ การสร้างทีมสหวิชาชีพให้เกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง ส่วนสุดท้าย “impossible” คือ แนวทางการทำงานแบบสหวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นสำหรับบุคลากรสาธารณสุขทั่วประเทศ⁽⁹⁾

ความแตกต่างที่หลากหลาย : สร้างคนด้วยการศึกษา

การสร้างคนนับเป็นหัวใจของการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข ศาสตราจารย์ นายแพทย์เทพ ทิมะทองคำ มีความศรัทธาในการศึกษาแบบ Liberal Arts Education ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคน คิดเป็น ได้เขียนหนังสือเรื่อง “ทางสู่ปัญญา สุข และประชาธิปไตย”⁽¹⁰⁾ เผยแพร่ในวงการศึกษามีการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพหลายด้าน เช่น การผลิตนักรักษาอาหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพทั่ว ก่อตั้งสมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน เป็นต้น

ความกล้าที่จะแตกต่างเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ให้การจัดการเบาหวานเป็นหน้าที่ของผู้ป่วย การก่อตั้งสมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวานและมีการอบรมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดการเบาหวานโดยเปลี่ยนแนวคิดจากการให้พยาบาลเป็นผู้ให้ความรู้ บุคลากรสาธารณสุขเป็นผู้ให้ความรู้ตามสาขาที่เชี่ยวชาญ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการรักษาโดยเน้นให้ผู้ป่วยพบนักกำหนดอาหารเพื่อฝึกทักษะการเปลี่ยนพฤติกรรมมารับประทานอาหาร และการออกกำลังกายเพื่อควบคุมเบาหวานก่อนจะพบแพทย์ จึงทำให้ผู้ที่เป็นเบาหวานได้มีโอกาสเรียนรู้การปรับเปลี่ยนการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายโดยมีที่ปรึกษาและติดตามการเปลี่ยนแปลงภาวะสุขภาพของตนเองจนสามารถควบคุมเบาหวานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรัชญาเทพธารินทร์

วัฒนธรรมองค์กรของโรงพยาบาลเทพธารินทร์ใช้ตัวย่อว่า “ETHICS”⁽⁹⁾ ย่อมาจาก

Excellent	ไปสู่ความเป็นเลิศ
Teamwork	สหสาขาวิชาชีพ
Hospitality	ความเมตตาและบริการ

Integrity จริยธรรม

Continuous Improvement การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

Social Responsibility ภาระณประโยชน์

แพทย์ประจำตัว ความคิดท้าทาย

โรงพยาบาลเทพธารินทร์ดูแลผู้ป่วยเบาหวานด้วยระบบแพทย์ประจำตัว ที่ดูแลคนไข้แต่ละคนทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณเป็นองค์รวม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเก่งเฉพาะทางแต่เป็นแพทย์ที่คนไข้ไว้ใจ และรู้จักคนไข้ โรค สภาพจิตใจและครอบครัวของผู้ป่วย ดูแลผู้ป่วยด้วยความเข้าใจอย่างแท้จริง

ไม่โฆษณา ฟังพาเครื่องมืออย่างรู้คิด

โรงพยาบาลเทพธารินทร์ไม่มีการโฆษณา เพราะมองว่าความเจ็บป่วยและการรักษาพยาบาลไม่ใช่สินค้า จึงเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและการบริหารแบบไม่หวังกำไรสูงสุด แต่โรงพยาบาลอยู่รอดโดยมีทุนเพียงพอที่จะดำเนินการกิจการตามเป้าหมายได้ บริหารโรงพยาบาลโดยใช้หลักการเดินสายกลาง ไม่ลงทุนซื้อเครื่องมือเกินจำเป็นแต่ไม่ปฏิเสธเครื่องมือสมัยใหม่ที่มีประโยชน์และจำเป็น ทั้งนี้ การวินิจฉัยโรคด้วยความรู้และประสบการณ์ของแพทย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

บทส่งท้าย

โรงพยาบาลเทพธารินทร์เริ่มต้นจากวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนในโรคเบาหวาน แต่ภายหลังได้ขยายงานมากขึ้น วัตถุประสงค์จึงกว้างขึ้นเพื่อป้องกันโรคเบาหวานด้วยวิธีการสร้างทีมงานสหสาขาวิชาชีพขึ้นมารับผิดชอบงานด้านต่างๆ ทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ป่วยเบาหวานและการให้ความรู้แก่บุคลากรสาธารณสุขในวงกว้าง

ในส่วนของงานด้านการพัฒนาผู้ป่วยเบาหวานนั้น โรงพยาบาลเทพธารินทร์ได้จัดกิจกรรมให้ผู้ป่วยเบาหวานได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน คือ การเข้าชั้นเรียน (Class) การเข้าค่าย (Camp) และการเข้าชมรม (Club) เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองได้อย่างแท้จริง

ด้วยผลงานเชิงประจักษ์มากมาย ทำให้ทีมงานของโรงพยาบาลฯได้รับการยอมรับจากหน่วยงานของรัฐ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนขึ้น คือ สปสช.และกระทรวง

สาธารณสุขได้มอบหมายให้ทีมงานของโรงพยาบาลเทพธารินทร์
อบรมแพทย์และพยาบาลเรื่องการดูแลทำของผู้ป่วยเบาหวาน
ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้ป่วยไม่ต้องถูกตัดเท้าแล้ว ยังช่วยลด
ภาระของแพทย์และพยาบาลอีกด้วย

นับได้ว่าโรงพยาบาลเทพธารินทร์เป็นแบบอย่างที่ดีของ
“การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง” ที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบ
สุขภาพของประเทศ แม้จะเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องโรคเบาหวาน
ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นได้ชัดเจนว่า เอกชนก็
สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเชิงสาธารณสุขประโยชน์ได้
ถ้ามีจิตสาธารณะและมีความตั้งใจจริง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นายแพทย์ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา กรรมการ
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, แพทย์หญิงอารยา ทองปลิว
แพทย์ประจำโรงพยาบาลเปาโล และบุคลากรของโรงพยาบาล
เทพธารินทร์ ที่สนับสนุนข้อมูลในการเขียนบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Aekplakorn W, Abbott-Klafter J, Premgamone A, Dhanamun B, Chaikittiporn C, Chongsuvivatwong V, et al. Prevalence and management of diabetes and associated risk factors by regions of Thailand: Third National Health Examination Survey 2004. *Diabetes Care* 2007;30:2007-12.
2. สารสนเทศในวันเบาหวานโลก “พิทักษ์อนาคตไทย พันภัยเบาหวาน” (14 พฤศจิกายน 2556) [press release]. 2556.
3. โรงพยาบาลเทพธารินทร์. รู้จักเทพธารินทร์ 2557 [28 มกราคม 2557].
4. ศ.นพ.เทพ หิมะทองคำ. เบาหวานฉบับเทพ. วัฒนาการดูแลเบาหวานที่เปลี่ยนไป. กรุงเทพฯ: ฟิงเพิลมีเดีย; 2554. p. 400.
5. ดร. วัลลา ตันตโยทัย. ชมรมเพิ่มความรู้อาสาสมัครเบาหวาน.
6. โรงพยาบาลเทพธารินทร์. “สมคูลชีวี...ด้วยวิถีพอเพียง”. 2557.
7. นพ. ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา. ความร่วมมือระหว่าง สปสช เทพธารินทร์. In: ดร. ละเอียด แจ่มจันทร์, ดร. บุญเดือน วัฒนกุล. 2556.
8. ศ.นพ.เทพ หิมะทองคำ. เทพ (ไม่) หวาน. กรุงเทพฯ: ฟิงเพิลมีเดีย; 2556.
9. พญ. อารยา ทองปลิว. ความเป็นมาของสมาคมผู้ให้ความรู้เบาหวาน (Thailand Diabetes Educator Association) กับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. In: ดร. ละเอียด แจ่มจันทร์, ดร. บุญเดือน วัฒนกุล. 2556.
10. ศ.นพ.เทพ หิมะทองคำ. Liberal Arts Education กับการประกอบอาชีพทางสู่ปัญญา ความสุขและประชาธิปไตย. In: ธัญญา วรรณพฤษย์, editor. Liberal Arts Education ทางสู่ปัญญา ความสุข และประชาธิปไตย กรุงเทพฯ: ฟิงเพิลมีเดีย.